

uit: DE PLANTEN DER PROVINCIE GRONINGEN; DOOR H. C. VAN HALL.

1 januari 1860 Bijdragen tot de kennis van den tegenwoordigen staat der provincie Groningen

- 5 [p. 364] II. De *hooge en lage* veenen en de *moerassen* worden dik- [p. 365] wijls
tusschen de oudere gronden of aan de grenzen van deze en van den meer aangeslijkten
bodem gevonden.
- In de laagste en hierdoor vochtigste, veenachtige plekken van de heide groeijen de
gagel, russchen en andere soorten van *Juncus* (*J. lampocarpus*, *uliginosus*, *bufonius*),
10 de smalbladige Boterbloem (*Ranunculus Flammula*), *Peplis Portula*, *Hydrocotyle*
vulgaris, *Viola palustris*, moeras Vederdistel (*Cirsium palustre*), moeras Kartelblad
(*Pedicularis palustris*), waterpeper (*Polygonum Hydro Piper*), *Orchis maculate*, en onder
de Bedektbloeienden: *Hypnum cuspidatum* en voor soorten van Veenmos (*Sphagnum*), die
veel tot de vorming van het daar aangroeiend veen toebrengen.
- 15 In de meer eigentlijke veengronden wassen de gele *Talictum* (*Thalictum flavum*),
Comarum palustre, *Valeriana dioica*, *Cirsium anglicum*, de veenbes, (*Oxycoccus*
palustris), *Gentiana Pneumonathe*, dopheide, *Polygonum amphibium* (terrestre), water
Drieblad (*Menyanthes trifoliata*), *Salix aurita*, de beide soorten van Grasbies
20 (*Rhynchospora*), wollegras (*Eriophorum*), welks wit pluus reeds in de verte een in het
oogvallend kenmerk van het veen uitmaakt, soorten van Zeggen (*Carex panicea*,
caespitosa, *stellulata*, *paniculata*, *intermedia*, *ampullacea*), enz. de veenbies
(*Scirpus caespitosus*), geknikte Vossestaart (*Alepecurus geniculatus* en *fulvus*),
Trichodium caninum, *Hierochloa borealis*, *Catabrosa aquitica*, *Deschampsia caespitosa*,
Arundo Calamagrostis, en, ander de Bedektbloeienden, *Aspidium Thelypteris*. Aan den
25 kanten de slooten *Elaeocharis palustris*, lies, éénhalm (*Phalris arundinacea*) en
vlotgras, welke drie laatste zeer goede voederplanten kunnen genoemd worden; in het
water en op plekken, die dikwijls onderloopen, de Dotterbloem (*Caltha palustris*), het
water Drieblad enz.
- Op het hooge veen nog meer in het bijzonder: de gewone en de dopheide, de kleine
30 waterwilg (*Salix aurita*), russchen, wollegras, pionten, brommels, berk, eik,
tormentil, *Hieracium murorum*, schaapszuring, *Veronica officinalis*, *Vaccinium Vitis*
idaea, *Populus tremula*, *Galium saxatile*, *Carex caespitosa* enz., *Arundo Calamagrostis*,
Agrostis alba, wilde spurrie, *Epilobium spicatum*, *Senecio sylvaticus*, *Lysimachia*
vulgaris, enz. Op uitgeboekweit [366] veen in Westerwolde, *Avena praecox* en vele der
35 straksgenoemde hoogeveen-planten. Verder, op het hooge veen, onder de
Bedektbloeienden: *Dicranum purpureum* en *scoparium*, *Funaria hygrometrica*, *Hypnum*
purum, eenige soorten van het Veenmos (*Sphagnum*), en *Polytrichum*, alle Bladmossen en
het rendier- en beker-mos enz. onder de Korstmossen.
- In het water zelf: *Ranunculus aquatilis*, Plompen (*Nymphaea alba* en *lutea*), de soorten
40 van *Myriophyllum* en *Ceratophyllum*, *Oenanthe fistulosa* en *Phellandrium*, *Cicuta virosa*,
Utricularia vulgaris, *Hottonia palustris*, *Polygonum amphibium*, *Rumex Hydroapathum*,
Hydrocharis morsus ranae, *Stratiotes aloides*, *Iris Pseudacorus*, *Alisma Plantago* en
natans, *Acorus Calamus*, alle de Nederlandsche soorten van *Typha* en *Sparganium*,
Isolepis fluitans, biezen (*Scirpus lacustris*), lies (*Poa aquatica*), riet (*Phragmites*
45 *communis*), *Glyceria fluitans*, *Lemna* (kroos) en *Callitriche*-soorten enz. enz.
Onder de Bedektbloeienden: *Equisetum linosum*, enkele Bladmossen en vele *Conferva*'s
en andere kleine wieren.
- Onder de meer of min zeldzame soorten van de veenen en moerassen noem ik:
Parnassia palustris, mij toegezonden van het veen bij Westerlee, door D. J. PENON, en
50 van Noordlaren door J. M. KAKEBEEKE.
Lathyrus palustris, op verscheidene plaatsen te Haren en in het Onland bij Groningen
en te Harkstede;
Myriophyllum alterniflorum, in veenplassen bij Glimmen en Harendermolen;
Sium repens, bij Haren en Harendermolen;
55 *Trientalis europaea*, bij ter Apel. Zie *Flora Velg. Sept.*, I, p. 309);
Myosotis caespitosa SCHULTZ, bij Harkstede, Haren enz.;
Pinguicula vulgaris, aan den achterweg van Haren naar Noordlaren, gevonden door den
Hortulanus W. KENT.
Salix lanceolata, bij Scharmer en Harkstede;
60 *Malaxis paludosa*, bij Scheemda (U. TER HASEBORG), in het witte veen bij Haren (Dr.
S. E. STRATINGH en Dr. W. KENT).
Arum maculatum, in het bosch van de Middelhorst bij Groningen (DE GORTER).
[367]
Sparganium natans, bij Haren, Harendermolen enz.;
- 65 *Carex teretiuscula*, en *C. lasiocarpa*, op het Onland bij Groningen;
Elaeocharis uniglumis, bij Groningen;

Eriophorum latifolium, bij Harendermolen;
en onder de Bedektbloeienden:

Pilularia globulifera, te Glimmen, bij Harendermolen;

70 *Polypodium Thelypteris*, in de veenen veel algemeener dan dit vroeger wel bekend was.

Wat het gebruik der planten uit de veenen en moerassen aanbelangt, hiervan wordt opgegeven, dat de wilde Spurrie, op vele plaatsen ook wel watergeil of watergal geheeten, die in het boekweitveen groeit, vooral op ligte veengronden en in de
75 laatste jaren dat het hoogveen voor de boekweitteelt dient, in het Westerwoldsche niet zelden door de landbouwer als veevoeder wordt opgezameld en gebruikt. Het geschiedt ook onder Marum en dit plantje verhoogt de waarde van het boekweitstroo, waar het tusschen gegroeid is. Het riet wordt vooral in de gemeenten Slochteren en Loppersum algemeen gebruikt tot het dekken van huizen, vooral van schuren, molens
80 enz. [...]

De russen of rusken, die meest op veenachtigen bodem, doch ook enkel op lagere klei-of and-grond voorkomen, worden, zoover ons bekend is, hier niet tot matten
verarbeid, [...]

85 Bij Winschoten worden tot het maken van matten gebruikt de lange stengels van het daar zoogenaamde Moorke (*Eriophorum vaginatum*), welke plant ook wel tot voedsel voor het heideschaap dient.

Biezen worden hier en daar ingezameld voor stoelzittingen en grove matten;

90 De aalstekel of het zoogenaamd stiekkelkroos (*Stratiotes aloides*) wordt bij Haren nu en dan verzameld om te dienen tot grondbemesting voor aardappelen en vooral voor rogge, die beide daarop uitmuntend wassen. Daar deze plant echter in uitgebaggerde veengaten veel voorkomt en zij een voorname grondslag is van nieuwe veenvorming, is haar gebruik niet overal aan te raden.

95 Pommels (*Typha angustifolia* en *latifolia*). Het pluus van deze vrij algemeene planten wordt bij Slochteren en elders door de mindere klasse opgezocht en tot het vullen van bedden gebezigd of ook wel tot datzelfde oogmerk verkocht.

Kroos, eendenkroos, dient tot voedsel van eenden, ganzen, zwanen enz. en wordt ook wel vergaderd om de varkens te voederen, of aardbeziën en andere tuinplanten te
mesten.

100 Tot medicinaal gebruik zamelt men waterdrieblad, ook wel alleen drieblad of koortsblad (bij Winschoten) genoemd, kalmus, bij Winschoten enz. ook wel karns of kerms geheeten, waterfenkel (*Phellandrium*), bitterzoet (stinkhout Winschoten), valeriaan, watermunt onder den naam kruidbalsum (*Mentha aquatica* en *arvensis*), de smeerwortel (*Symphytum officinale*), het kruid van *Spiraea Ulmaria* enz.; op de veenachtige heiden de tormentil (*Tormentilla erecta*), als geelkenwortel bij
105 Winschoten bekend.

Onder de schadelijke planten noemt men de waterscheerling (*Cicuta virosa*), waarvan ook in dit gewest enkele vergiftigingen, met doodelijk gevolg, zijn opgemerkt, de scherpe *Ranunculus sceleratus*, die als blaartrekkend middel kan dienen; de ratelen of
110 schartelen (*Rhinanthus crista galli*), die op graslanden en tusschen de rogge op veenachtigen bodem veel nadeel doet enz. enz.; de watermunt of rossement (*Mentha aquatica*) en het moeras-kartelblad (*Pedicularis palustris*), welke niet door het vee gegeten worden en daarom zeer ongaarne in de graslanden gezien worden.

115 [369] De soorten van zegge of rietgras (*Carex*) zijn een slecht bestanddeel der alge weiden, op welke veelal het blaauwgras, uit zeggesoorten en *Trichodium caninum* zamengesteld, eene weinig voedzame soort van gras en hooi oplevert.